

Is Tolerance Possible Any Longer?

Homowack Lodge/Shabbat Chol Hamoed Pesach/1997

1. The **Rabin** assassination...as a result--appointed **CJHV**...
2. Had hoped all sides would cool unrestrained talk. Bt, no: same level/even accelerated...
3. Issues today are not only peace between Jews-Arabs, but Jews-Jews--even in USA.
4. So, ask **2 questions**: a) Can we find support for tolerance in Torah?
b) Is any tolerance still possible in J commty?
5. I--occasionally talking/writing about Tolernce/Torah; will now give abbreviated version.
With regard to b), will see how, if at all possible, can apply it to today's problems.
6. **Toynbee**: monotheism=intolerant; single-minded; rejec'n idoltry left it w little patience for other forms of worship. *Was he right?*
7. Yes, partially. Make clear: tolerance not an absolute. There are things/ideas intolerable to any decent/civilized person. Ex aplenty of intol't attitudes in Torah: 3 cardinal sins--ג"ע ושי"ע and gossip/talebearing/libel. Contemp'y life: nt tolerate terrorists/rapists/publ nudity/drug-pushers/muggers. Unlimited tol'ce~intell'l cowardice, is invitation to social collapse/deterioration of all standards.
8. Hence, need "delicate balance of tol'ce": restraints on terrorism/violence, yt no total restraint of freedom expression/disregard for due process. We morally obligatd mk value judgments every day i-o maintain proper "delicate balance tol'ce."
9. Tol'ce nt mean approval. Thus, Biblical aversion "תועבה"-איסורים אחרים, ע"ז, shows its stand on principle/refusal dilute such "visceral" commitment. And: עונשים. Same time, man (image of God) must reflect character Creator who tolerates their folly/rebelliousness. So ר' אליהו די וידעש-ראשית חכמה: God tolerates the sinner *even at the very moment* of his rebellion by continuing to grant him the gift of life. *To be tolerant is divine*.
10. Bec balance so delicate, is presumptuous offer in advance clear direction applicbl to all cases. Most one can hope for=few guide-lines for each case on its own merits, try for the best accommodation of both conflicting theses.
11. Indirect reference "balance of tolerance"--in comment **Rashi** on passage פנחס on the transfer l'p fr Moses-Joshua. יפקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו. ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה:

אלקי הרוחות - למה נאמר, אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעמו של כל אחד ואחד ואין דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא קובל כל אחד ואחד לפי דעמו:

Moses: harsh disciplinarian/impatient/intolerant people's foibles, so pleas for successor of milder/more forgiving/tol't disposition. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח וישראל אומר: ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה. שכן משה מבקש מן הקב"ה: Midrash (Nu.R.21) relates this דין to episode just referred to: בשעת מיתה א"ל רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד ואין דעתן של בניך דומין זה לזה וכשאתה מסתלק מהן בבקשה ממך מנה עליהם מנהיג שיהא סובלם לאחד ואחד-- לפי דעתו

12. Similar thought in practical, halakhic terms-in Talmud (*Ber. 58a*): ת"ר: הרואה אוכלוסי ישראל אומר: ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה. שכן משה מבקש מן הקב"ה: Midrash (Nu.R.21) relates this דין to episode just referred to: בשעת מיתה א"ל רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד ואין דעתן של בניך דומין זה לזה וכשאתה מסתלק מהן בבקשה ממך מנה עליהם מנהיג שיהא סובלם לאחד ואחד-- לפי דעתו

13. Paradoxically, tol'ce=more meaningful the more zealously one advocates his views. If believe wholeheartedly, willing die for it, & still accept othr fellow is permitted t follow his own ideas/live by them--that's tolerance. True tolerance=in tension with deeply cherished principles. Lack of principle/indifference shouldn't be confused w tol'ce; =rubber spine.

14. Tol'ce by determnd believer=spir'l achvm't! bec entails degree intellec-psychol pain ...ל-ב-ס=sufferer'g (סִבָּל) & patience (סִבְלָנוּת) & tol'ce (סִבְלָנוּת). Eng: tol'ce=sufferance

15. Best discuss neg've<pos've: nature *intolerance* < anlaysis of tolerance.

Many reasons f intol'ce--but whatever the motive, intolerance usually leads to enmity--to raw, baseless hatred, what in Hebrew is called *sinat chinam*.

יומא ט:--מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ג' דברים שהיו בו: ע"ז, וג"ע, ושפי"ד.... אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים

Learn fr this passage 2 lessons; a) שנאת חנם=as reprehensible as 3 majr sins together--quite a condemn'n of baseless intol'ce! b): surprisingly--not only can one practice ת"ת גומל חסדים even שנאת חנם, itself a shocking phenomenon, bt even נומל חסדים & still b infected w שנאת חנם, We dealing w fundam'l psychic real'y that=deeper, underlies/undergirds action & behavior.

16. W this in mind, will offer several (pos've) examples tol'ce from the sources of Judaism.

First=halakhic instance of tol'ce f individual sinner. Talmud קידושין מט: האמ"ל ... על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. (רמב"ם-ספק מקודשת)

Even such transitory but noble possibility=enough to consider רשע=צדיק & validate mrrg.

(Pressburg: *diff'ce between a גמור וצ' שאיננו גמור ר' ליב המוכיח של* ...*whereas גמור וצ' שאיננו גמור* *can love even גמור* *can bring himself to love only גמור*...)

17. Ex tol'ce even f **idolatry**: ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה

Normally--commendable: monoth'ic ch prevents pagan father fr bow'g idols. But **Zohar**: Even though she tried t prevent father...ws punished by dying in child-birth--not raise Benjamin, not even be w him f single hour--*bec pain she caused her father*, despite good intentions. (While=question filial respect, reveals a sense of tolerance even for idolatry.)

18. 3rd illustr'n sensvty, tol'ce: insight (וארא) by רייעק משה חרל"פ on verse לא יאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו:

Plain meaning=Moses demurs bec fears reaction Egyptian populace t brazen act of Jews killing Egyptn gods. But Q: Pharaoh=autocrat--which Egyptian dare defy his instructions? R. Charlop therefore points t fine distinction in the **Onkelos**. Instead of direct transl of ולא יסקלנו, "will they not stone us?," Aramaic: ולא ימרון למרגמא, "won't they wish to stone us?"--Moses/Aaron refused act in a manner that would make the Egyptians want to stone them. In a words, they were *sensitive to the religious scruples of the pagan, idolatrous hordes*--surely a remarkable case of toleration!

19. I can cite many more such examples--נצי"ב (הקדמה לבראשית), ר' חיים מולוז'ין, נצי"ב (הקדמה לבראשית), ר' חיים מולוז'ין, נצי"ב (הקדמה לבראשית), ר' חיים מולוז'ין, נצי"ב (הקדמה לבראשית). But let me quote שו"ת משיב דבר, הרב זצ"ל וכו' וכו':
bec this relates to intol'ce amongst us Orthx Jews....

וכל מחלוקת התנאים והאמוראים והגאונים והפוסקים...דברי אלקים חיים המה, ולכולם יש פנים בחלכה. ואדרבה, זאת היא תפארת תורתנו הקדושה והטהורה, וכל התורה כולה נקראת שירה, ותפארת השיר היא כשחקולות משונים זה מזה, וזהו עיקר הנעימות

20. Nw let us go to 2nd Q I asked: Is any tolerance still possible in J comnty?

21. I refer to the "Relig Wars"--rel vs sec in Israel; Orth vs non-Orth in Isr; Orth vs non-Orth in US; Orth vs Orth in US....

Is a mess, chaos--but can't escape it. In rel vs sec in Isr--fight'g f soul/identty State...

Orth vs Ref in Isr--is basic'y US matter: Israelis don't care....

Battle in US is signift but overblown; too many myths/propoganda/polit ploys

Orth vs Orth US--most painful--and most unnecess'y and greatest חילול השם

22. First reaction: too late f tol'ce! Heads of Ref/Consvr vs Chf Rabbt--scurrilous! Even NYT: "intemprt"! Has attracted attent'n whole USA. I: calls media...

-Chutzpah of **Ref**--"unity": patrilin'l/offict'g intermrrgs/no standards convrs'n--human grief f generations to come...A "rabbt" that is מרבה ממזרים, changes hal'c rules at will, thn demands "unity" & calls Isr Ch Rabbt "corrupt"...

-**Consvrt** assault Orth Rabbt Isr--we should ask Consvr ldrs: are *you* so open, "plural'c" tht y ready acpt Ref convr'n/divorce? *If No*--why rail vs Orth? *If Yes*--how y diff't fr Ref?

- I convinced: extrem'm/intol'ce has notoriously poor sense direct'n...Rght/Left...

So, react w Tol'ce??

-Qualifd Yes: 1st continue th struggle re:Isr...BUT do it w-o ans'g in kind:

משלי כו: אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה: ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו:

Contradiction?--

שבת דף ל: ואף ספר משלי בקשו לגנוז, שהיו דבריו סותרין זה את זה, כתיב: אל תען כסיל כאולתו, וכתיב ענה כסיל כאולתו, לא קשיא, הא בדברי תורה (ה"י: מותו לעומת נאולמו) הא במילי דעלמא

מצודת דוד: אל תען - אל תשיב לכסיל כאשר ידבר אולת בדברי ריב ומצה, כי כשתשיב תהיה דומה לו בעיני השומעים כי אין הפרש בין מאמריך למאמריו ויחשבו גם אותך לכסיל כמוהו, כי בוודאי לא יחשבו שניהם לחכמים, כי אין דרך החכמים להתקוטט זה בזה. ענה - השב תשובה לכסיל כאשר ידבר אולתו בדבר התורה והראה לו טעותו כי פן יחזיק עצמו לחכם כי יאמר שלא מצאת מענה ולכך ענהו...כי הכל יראו שדבריו אולת ודבריו בהשכל

So in our case: let politicians fight polit battles--& don't descend t level of pugnaciousness/vulgarity--act w class, tol'ce; but *do* rebut any substantv arguments--and here again: כי אין דרך החכמים להתקוטט זה בזה...כי הכל יראו שדבריו אולת ודבריו בהשכל

Principle: ענה לכסיל--but not כאולתו in disgraceful manner, but do counter his arguments w dignity becoming בני תורה

23. AND if that true for encounter w non-Orth adversaries, how much more so w Orthx!

-we tear each other apart much mr viciously than w Goyim or non-Orth!

-when tht happens, & result is חלול השם, then must respond decisively, bec:

- כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב

24. So, in answer to our Q--yes, *Tol'ce is possbl*--indeed: crucial,critical,vital,indispensbl BUT--must be tol'r't *but not of intol'ce*--whethr spk'g of Gentile/non-Orth/Orth

25. Probl reduces (most cases)to choice betw Peace/Truth...& ans: must do both!

זכריה פרק ח--כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים והאמת והשלום אהבו:

רד"ק: והאמת והשלום אהבו - ובתנאי שתאהבו האמת והשלום כמו שצויתי אתכם